

PLANURI NAȚIONALE DE ACȚIUNE PRIVIND MEDIUL DE AFACERI ȘI DREPTURILE OMULUI

ALVERA ALEXANDRA COJOCĂRESCU*

ABSTRACT

In the summer of 2011, the United Nations Human Rights Council established the setting up of a Working Group on the issue of business and human rights (UNWG). In carrying out the powers with which it has been endowed, the Group advocated and encouraged states to participate in the development, production and updating of National Action Plans to implement the Guiding Principles on Business and Human Rights. A National Action Plan has been defined as representing the policy documents of a state that articulates its priorities and actions to be taken to support the implementation of international obligations and commitments with regard to specific policy areas or topics, such as, for example, human rights.

Keywords: business environment, human rights, the National Action Plan, implementation, commitments, corporations, collaboration

RÉSUMÉ

Pendant l'été de 2011, le Conseil des droits de l'homme des Nations Unies a créé la mise en place d'un Groupe de travail sur la question des entreprises et les droits de l'homme (UNWG). Dans l'exercice des pouvoirs dont il a été doté, le Groupe a encouragé les États à participer à l'élaboration, la production et l'actualisation des plans d'action nationaux pour mettre en œuvre les Principes directeurs relatifs aux entreprises et les droits de l'homme. Un Plan d'action national a été définie comme représentant les documents de politique d'un État qui articule les priorités et les mesures à prendre pour soutenir la mise en œuvre des obligations et engagements internationaux en matière de domaines ou de sujets politiques spécifiques, tels que, par exemple, les droits humains.

Mots-clés: environnement des affaires, les droits humains, le Plan d'action national, la mise en œuvre, les engagements, les entreprises, la collaboration

În anul 2011, luna iunie, la nivelul Consiliului Națiunilor Unite pentru Drepturile Omului s-a format un Grup de lucru în problematica mediului de afaceri și drepturilor omului, prin adoptarea rezoluției A/HRC/17/4¹. Acest Grup este format din 5 membri aleși, cu un mandat de 3 ani, având în mandat obligația² de a promova diseminarea și punerea în aplicare a principiilor directoare eficiente și cuprinzătoare; a identifica, schimba și promova bunele practici și lecțiile învățate privind punerea în aplicare a principiilor directoare și pentru a evalua și de a face recomandări cu privire la acestea și, în acest context, de a căuta și de a primi informații din toate sursele relevante, inclusiv guvernele, corporațiile transnaționale și alte întreprinderi, instituții naționale pentru drepturile omului, societatea civilă și deținătorii de drepturi, precum și de a oferi sprijin pentru eforturile în promovarea consolidării capacităților și

utilizarea principiilor directoare, oferind la cerere sfaturi și recomandări cu privire la dezvoltarea legislației și a politicilor legate de afaceri și drepturile omului în familie, de a efectua vizite de țară și de a răspunde prompt la invitații din partea statelor.

Totodată, trebuie să dezvolte un dialog periodic cu guvernele și toți actorii relevanți, inclusiv organismele relevante ale Organizației Națiunilor Unite, agențiile specializate, fonduri și programe, precum și corporații transnaționale și a altor întreprinderi, organizații pentru drepturile omului la nivel național, instituții, reprezentanți ai popoarelor indigene, a organizațiilor societății civile și a altor organizații internaționale, regionale și subregionale, căutând colaborarea cu acestea.

În iunie 2014, prin rezoluția A/HRC/26/22³ s-a decis în cadrul Consiliului Națiunilor Unite pentru Drepturile Omului să fie prelungită cu încă trei ani perioada de mandat a Grupului.

Grupul de lucru al Națiunilor Unite a promovat ideea și a încurajat statele să participe la dezvoltarea, elaborarea și actualizarea unor

* Cercet. științific.

¹ http://ap.ohchr.org/documents/dpage_e.aspx?si=A/HRC/RES/17/4.

² <http://business-humanrights.org/sites/default/files/media/documents/un-human-rights-council-resolution-re-human-rights-transnational-corporations-15-jun-2011.pdf>.

³ http://ap.ohchr.org/documents/dpage_e.aspx?si=A/HRC/26/22

Planuri Naționale de Acțiune în vederea implementării Principiilor directoare cu privire la mediul de afaceri și drepturile omului.⁴

Potrivit lucrării „National Action Plans on Business and Human Rights”⁵ elaborată de Forumul internațional privind responsabilitatea corporatistă (ICAR) în colaborare cu Institutul Danez pentru Drepturile Omului (IDDO), Planul Național de Acțiune a fost definit ca fiind „documente de politici în care un stat articulează prioritățile și acțiunile pe care le va adopta pentru a sprijini punerea în aplicare a obligațiilor și angajamentelor internaționale, regionale sau naționale cu privire la un anumit domeniu politic sau subiect.”

Criterii de formare a Planurilor Naționale de Acțiune (PNA) privind Mediul de Afaceri și Drepturile Omului. La nivel global, deși este vizibilă dorința de participare la dezvoltarea unor astfel de Planuri Naționale de Acțiune, sunt încă foarte multe țări care transmit informații puține referitoare la efortul guvernamental, dar și la implicarea mediului de afaceri de a implementa Principiile cu privire la mediul de afaceri și drepturile omului în planuri naționale de acțiune.

Statisticile arată faptul că guvernele sunt încă în faze inițiale de implementare a Principiilor, iar aceste procese pot dura foarte mult, și presupun, totodată, colectarea de informații de la alte guverne, o legătură și comunicare strânsă cu mediul de afaceri, fiind necesară identificarea priorităților, nevoilor și responsabilităților.

Companiile trebuie să ia în considerare și să coopereze activ cu instituțiile statului și cele pentru drepturile omului, în vederea asumării responsabilităților de a respecta standardele internaționale privind drepturile omului și de a aplica Principiile.

Ținând cont de provocarea adresată statelor de către Consiliul Națiunilor Unite pentru Drepturile Omului în vederea colaborării cu corporațiile în „măsurarea” impactului pe care îl au asupra drepturilor omului, ICAR împreună cu IDDO au realizat un raport pentru a ajuta și

sprijini guvernele în inițiativa lor de elaborarea a PNA-urilor.

Astfel, au fost stabilite o serie de criterii⁶ ce sunt propuse statelor în vederea elaborării și punerii în aplicare a unor PNA-uri puternice, precum: identificarea în mod clar și comunicarea în mod public cu privire la conducerea și dreptul de proprietate asupra procesului de dezvoltare și punere în aplicare a PNA-ului în cadrul guvernului; elaborarea și publicarea termenilor de referință și a unui calendar pentru procesul de PNA; alocarea de resurse adecvate pentru tot procesul de elaborare, adoptare și aplicare a planurilor; participarea efectivă a tuturor părților interesate, prin identificarea și consolidarea capacității acestora și prin asigurarea participării părților interesate lipsite de putere sau în caz de risc; inițierea procesului prin efectuarea unei evaluări naționale de punere în aplicare a principiilor directoare ale Națiunilor Unite pentru afaceri și drepturile omului; articulează puncte de acțiune (de exemplu, angajamente) din cadrul PNA, care sunt specifice, măsurabile, realizabile, relevante și specifice timpului; identificarea responsabililor pentru punerea în aplicare a punctelor de acțiune individuale din cadrul PNA și, în ansamblu follow-up; monitorizarea și raportarea cu privire la punerea în aplicare a PNA, odată ce a fost publicat.

Evoluții recente ale PNA-urilor la nivel global

Națiunile Unite. Așa cum am arătat anterior, la nivelul Națiunilor Unite, în iunie 2011 Consiliul Națiunilor Unite pentru Drepturile Omului a format un Grup de lucru pentru acest domeniu, mandatându-i pe membrii acestuia să vină în întâmpinarea și sprijinul statelor în procesul de implementare a Principiilor Directoare în cadrul Planurilor Naționale de Acțiune.

Trebuie menționat, totodată, că anual ONU organizează un Forum dedicat acestei teme Unite în vederea dezbaterii problemei mediului de afaceri și drepturile omului.⁷

⁴ http://www.ohchr.org/Documents/Publications/GuidingPrinciplesBusinessHR_EN.pdf

⁵ <http://accountabilityroundtable.org/wp-content/uploads/2014/06/DIHR-ICAR-National-Action-Plans-NAPs-Report3.pdf>

⁶ <http://accountabilityroundtable.org/wp-content/uploads/2014/06/10-Criteria-for-National-Action-Plans-NAPs.pdf>

⁷ <http://business-humanrights.org/working-group/events-including-un-forum/un-forum-on-business-and-human-rights>

În ceea ce privește demersurile Grupului de lucru de a contribui și susține statele în dezvoltarea PNA-urilor, în 2014, acesta a organizat consultări cu privire la elementele strategice ale planurilor de acțiune naționale în punerea în aplicare a principiilor directoare privind mediul de afaceri și drepturile omului, consultări on-line privind studii și rapoarte de țară, precum și întâlniri cu experți privind discutarea unor proiecte de planuri naționale de acțiune⁸.

Uniunea Europeană. În anul 2011, Comisia Europeană a făcut o Comunicare, denumită Strategia Uniunii Europene pentru Dezvoltarea Responsabilității Social Corporatistă, prin care a invitat Statele Membre să participe la procesul de dezvoltare și elaborare a unor Planuri Naționale de Acțiune în vederea implementării Principiilor Directoare ale Națiunilor Unite.

Această Strategie este definită de Comisia Europeană ca fiind „responsabilitatea întreprinderilor pentru impactul pe care îl au asupra societății”⁹. De asemenea, Comisia Europeană „încurajează întreprinderile să aibă pus la punct un proces pentru a integra drepturile omului sociale, de mediu și etice, dar și preocupările consumatorilor în operațiunile lor de afaceri, și o strategie de bază în strânsă colaborare cu părțile interesate”¹⁰.

Prin această Strategie, Uniunea Europeană își propune să implementeze Principiile Directoare ale Națiunilor Unite, prin invitarea statelor membre la dezvoltarea de astfel de planuri. Astfel, având în vedere evoluția spectaculoasă această Strategie a fost prelungită până în anul 2014, la propunerea Consiliului Europei.

În prezent, dintre statele membre care au dezvoltat Planuri de acțiune, amintim Marea Britanie, Italia, Olanda, Danemarca. De asemenea, există un număr semnificativ de state care au prezentat deja proiecte de planuri de acțiune.

În cadrul Forumului ONU pentru Mediul de

Afaceri și Drepturile Omului, din 3-4 decembrie 2013, Uniunea Europeană și-a reconfirmat poziția, rămânând total dedicată implementării Principiilor directoare ONU și susținând faptul că guvernele au un rol semnificativ în protejarea drepturilor omului, iar pe de altă parte, mediul de afaceri ar trebui să ia în considerare impactul pe care îl are asupra societății.

De asemenea, Uniunea Europeană susține că, având în vedere rolul său de protecție, se asigură de faptul că Principiile Directoare sunt bine înțelese și interpretate de către statele membre, în vederea implementării acestora în planuri naționale solide.

Statele membre continuă să se dezvolte și fac pași majori în adoptarea de PNA-uri. De aceea, Uniunea Europeană pune la dispoziția acestora materiale și promovează Responsabilitatea Social Corporatistă, având ca principal obiectiv promovarea la nivel global a „terenului” de mediu de afaceri și drepturile omului.¹¹

Consiliul Europei. În cadrul Consiliului Europei există un Comitet Director pentru Drepturile Omului al cărui rol principal, sub auspiciile Comitetului de Miniștri, este de a stabili standarde general acceptate de către cele 47 de state membre, cu scopul de a dezvolta și promova drepturile omului și de a îmbunătăți eficiența mecanismului de control stabilit de Convenția Europeană pentru Drepturile Omului.¹²

Astfel, începând cu anul 2011, la cererea Comitetului de Miniștri, Consiliul Director pentru Drepturile Omului a început procesul de dezvoltare a noi standarde în privința drepturilor omului și a responsabilității social corporatiste.

În Declarația Comitetului de Miniștri cu privire la Principiile Directoare ale ONU privind drepturile omului și mediul de afaceri¹³, acesta susține implementarea Principiilor și se adresează statelor membre, cu rugămintea ca acestea¹⁴: să ia măsuri adecvate pentru a proteja împotriva abuzurilor asupra drepturilor omului

⁸ <http://www.ohchr.org/EN/Issues/Business/Pages/NationalActionPlans.aspx>

⁹ http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sustainable-business/corporate-social-responsibility/index_en.htm

¹⁰ http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sustainable-business/corporate-social-responsibility/index_en.htm

¹¹ http://eeas.europa.eu/delegations/un_geneva/documents/eu_statments/human_right/2013-1203_forum_buz_hr-panel-i.pdf

¹² <http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/cddh/>

¹³ <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=2185745&Site=CM>

¹⁴ <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=2185745&Site=CM>

de către întreprinderi de afaceri; să formuleze și să implementeze politici și măsuri de promovare astfel încât toate întreprinderile să respecte drepturile omului în operațiunile lor, în interiorul și în afara jurisdicțiilor naționale; să ia măsurile corespunzătoare pentru a se asigura că, atunci când au loc astfel de abuzuri pe teritoriul și/sau jurisdicția lor, cei afectați au acces la căi de atac eficiente; să elaboreze planuri naționale de acțiune privind punerea în aplicare a Principiilor Directoare ale ONU.

Alte regiuni. Dincolo de Europa, nu au existat încă apeluri explicite din partea organismelor regionale pentru ca statele să dezvolte astfel de planuri naționale de acțiune. Cu toate acestea, alte organisme regionale au emis rezoluții, declarații și studii de susținere a Principiilor ONU punerea lor în aplicare de către state. Adunarea Generală a Organizației Statelor Americane (OSA), de exemplu, a adoptat o rezoluție în iunie 2014 de susținere a puternică a Principiilor Directoare. Rezoluție ce a declanșat o serie de măsuri pentru a le promova și a le pune în aplicare, inclusiv schimbul de informații și schimbul de bune practici. Mai mult decât atât, Comisia interguvernamentală pentru drepturile omului (AICHR) a Asociației Națiunilor din sud-estul Asiei (ASEAN) a întreprins un studiu tematic privind responsabilitatea socială corporatistă și drepturile omului, care relevă măsurile naționale cu privire la implementarea Principiilor Directoare. În cadrul Forumului anual al ONU pentru afaceri și drepturile omului în 2013, reprezentanții Comisiei interguvernamentale ASEAN pentru drepturile omului și ai Comisiei Inter-Americane a Drepturilor Omului, precum și ai Consiliului Europei și-au exprimat sprijinul pentru punerea în aplicare la nivel național a Principiilor Directoare ONU și rolul organizațiilor regionale în încurajarea unei astfel de puneri în aplicare prin măsuri la nivel regional.¹⁵

¹⁵ National Action Plans on Business and Human Rights - A Toolkit for the Development, Implementation, and Review of State Commitments to Business and Human Rights Frameworks, June 2014, The Danish Institute for Human Rights și International Corporate Accountability Roundtable, p. 11, sursă <http://accountabilityroundtable.org/wp-content/uploads/2014/06/DIHR-ICAR-National-Action-Plans-NAPs-Report3>

State care au elaborat și implementat Planuri Naționale de Acțiune

Marea Britanie. Planul Național de Acțiune al Marii Britanii, care poartă denumirea de „Good Business – Implementing the UN Guiding Principles on Business and Human Rights”, a fost prezentat Parlamentului în septembrie 2013 de către Secretarul de stat pentru Afaceri Externe și al Commonwealth-ului.

Marea Britanie este printre primele state care au implementat Principiile Directoare ale Națiunilor Unite cu privire la mediul de afaceri și drepturile omului, și, de asemenea, printre primele state care au realizat un Plan Național de Afaceri.

Având în vedere faptul că societățile s-au adresat Guvernului, explicând care le sunt nevoile și așteptările cu privire la acest subiect, Guvernul vine în întâmpinare lor printr-un PNA care să îndeplinească aceste nevoi. Astfel, planul pune în aplicare obligațiile guvernului britanic de a proteja drepturile omului din jurisdicția Regatului Unit în care sunt implicate întreprinderi și susține, motivează și stimulează afacerile din Marea Britanie pentru a asigura responsabilitatea de a respecta drepturile omului în operațiunile lor atât în țară cât și în străinătate. Este susținut accesul la căi de atac eficiente pentru victimele abuzului asupra drepturilor omului care implică întreprinderi aflate sub jurisdicția Regatului Unit. Totodată, promovează înțelegerea modului în care abordarea riscurilor în domeniul drepturilor omului și a impactului lor pot ajuta la construirea unei afaceri de succes și încurajează aderarea internațională la Principiile Directoare ale ONU privind afacerile și drepturile omului, inclusiv pentru ca statele să-și asume pe deplin sarcinile lor de protecție a drepturilor omului și de a asigura căi de atac aflate sub jurisdicția lor.¹⁶

Italia. Planul Național de Acțiune al Italiei, denumit „The Foundations of the Italian Action Plan on the United Nations Guiding Principles

.pdf
¹⁶https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/236901/BHR_Action_Plan_-_final_online_version_1_.pdf

on Business and Human Rights” a fost implementat de către Guvernul Italian în martie 2014.

Ca obiectiv comun cu celelalte state și Italia își propune ca acest PNA să aibă la bază cei trei piloni ai Principiilor Directoare ale Națiunilor Unite cu privire la Mediul de Afaceri și Drepturile Omului.

Astfel, guvernul italian are următoarele inițiative¹⁷: coerența acțiunilor Guvernului cu privire la „afaceri și drepturile omului” în cadrul organismelor europene și internaționale și în cadrul relațiilor politice și economice cu țările terțe; armonizarea acțiunii pentru dezvoltare a cooperării cu UNGPs;

- participarea și sprijinul pentru inițiativele părților interesate care sunt de importanță internațională;

- funcționarea eficientă a mecanismelor de remediere, în special cu referire la cazurile de încălcări extrateritoriale.

România – Plan Național de Acțiune privind Mediul de Afaceri și Drepturile Omului

Plan național de acțiune pentru îmbunătățirea mediului de afaceri. Legislație în vigoare

Prin Hotărârea Guvernului nr. 803/2001¹⁸, publicată cu modificările și completările ulterioare, a fost constituit un Grup de lucru pentru elaborarea și monitorizarea Planului de acțiuni referitor la îmbunătățirea mediului de afaceri. Acest Grup de lucru este constituit din membri ai mai multor instituții, ca de exemplu: Ministerul Integrării Europene, Ministerul Justiției, Camera de Comerț și Industrie, Ministerul Finanțelor Publice etc. Actul normativ menționat a fost modificat prin Hotărârea Guvernului nr. 278/2005 privind modificarea competenței Grupului de lucru pentru elaborarea și monitorizarea Planului de acțiuni referitoare la îmbunătățirea mediului de afaceri, stabilită prin Hotărârea Guvernului nr. 803/2001¹⁹.

Un alt document de importanță majoră este

Hotărârea Guvernului nr. 420/2005 privind înființarea și funcționarea Punctului Național de Contact pentru aplicarea recomandărilor propuse de Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE) în Ghidul pentru Întreprinderi Multinaționale. Potrivit art. 1 din acest act normativ, Punctul Național de Contact este definit ca „element obligatoriu în funcționarea mecanismelor specifice legate de aplicarea Ghidului.

Priorități în vederea dezvoltării mediului de afaceri. Potrivit Ministerului Economiei - Direcția Mediu de Afaceri, prioritățile în vederea dezvoltării mediului de afaceri sunt²⁰. facilitarea intrării pe piață a firmelor, facilitarea dezvoltării afacerilor, în vederea: mediului concurențial; creșterii competitivității; cultivarea spiritului antreprenorial; lărgirea bazei impozitare; scădere șomaj. Respectarea contractelor, în vederea: creșterii profitabilității prin reducerea riscului de neplată, îmbunătățirea procedurii de ieșire pe piață, în vederea: protejării creditorilor și a acționarilor; curățarea mediului de afaceri. De asemenea, se urmărește crearea unui mediu de afaceri deschis și stimulat pentru dezvoltarea economică, prin²¹ instituționalizarea structurilor de dialog între Guvern și mediul de afaceri; asigurarea unui cadru de reglementare stabil și corect armonizat cu practicile internaționale; simplificarea barierelor administrative la intrarea/ ieșirea pe piață a firmelor; monitorizarea opiniilor mediului de afaceri și inițierea unor soluții/ măsuri concrete.

Ministerul Economiei, cât și Departamentul pentru Întreprinderi Mici și Mijlocii, Mediul de Afaceri și Turism au elaborat Studii privind evaluarea percepției instituțiilor publice cu privire la barierele administrative cu care se confruntă mediul de afaceri din România, Rapoarte de evaluare a politicilor publice de simplificare a barierelor administrative pentru mediul de afaceri, Rapoarte de monitorizare a politicilor publice de simplificare a barierelor administrative pentru mediul de afaceri, cât și un Manual de evaluare și monitorizare a barierelor administrative din mediul de afaceri.²²

¹⁷ <http://business-humanrights.org/sites/default/files/media/documents/foundations-ungps-nap-italy.pdf>

¹⁸ Publicată în M. Of. , I, nr. 516 din 29 august 2001.

¹⁹ Publicată în M. Of. , I, nr 301 din 11 aprilie 2005.

²⁰ <http://www.minind.ro/dma/index.html>

²¹ Ibidem 26

²² <http://www.imm.gov.ro/59/Activitati-si-acte-legislative>

Planul Național de Acțiune privind Mediul de Afaceri și Drepturile Omului în România. Structura Planului Național de Acțiune.

Având în vedere inițiativa Națiunilor Unite de a implementa Principiile Directoare privind mediul de afaceri și drepturile omului în planuri naționale de acțiune, mai multe state au elaborat și dezvoltat astfel de reglementări.

În România, în prezent, deși există o laborioasă documentație în acest domeniu, nu au fost încă puse bazele unui astfel de plan. Pe de altă parte, din punct de vedere al drepturilor copilului, a fost elaborată lucrarea „Drepturile Copilului și Principiile de afaceri”.

Ca și structură ce ar trebui să fie respectată, PNA-ul României ar trebui să aibă la bază cei trei piloni ai Principiilor Directoare ale Națiunilor Unite pentru Mediul de Afaceri și Drepturile Omului, respectiv: datoria statului de a respecta drepturile omului; responsabilitatea corporatistă de a respecta drepturile omului; accesul la mijloace de remediere eficiente în cazul încălcării drepturilor omului.

Responsabilitatea Guvernului în implementarea Planului Național de Acțiune. Având în vedere responsabilitatea de a implementa un Plan Național de Acțiune

privind Mediul de Afaceri și Drepturile Omului în România, în demersul său, Guvernul ar trebui să țină cont de o serie de aspecte importante, precum cadrul legislativ existent în materie, promovarea de inițiative legislative care să transpună solicitările mediului de afaceri. normele Uniunii Europene și experiența statelor membre în materie, cât și o atentă consultarea a planurilor naționale existente.

De asemenea, în vederea creării unui plan de acțiune solid, Guvernul ar trebui să se raporteze la cele 10 criterii propuse de către ICAR și IDDO în raportul lor pentru sprijinirea guvernelor în inițiativa lor de elaborare a PNA-urilor.

În contextul actual se impune consultarea instituțiilor statului cu privire la mediul de afaceri și drepturile omului, colaborarea cu corporațiile în vederea realizării unor rapoarte cu privire la responsabilitatea acestora de a respecta drepturile omului, elaborarea unui Plan Național de Acțiune al României privind Mediul de Afaceri și Drepturile Omului, prioritizarea și conștientizarea importanței implementării unui astfel de plan de către Guvernul României.